

Autorité de protection des données
Gegevensbeschermingsautoriteit

Advies nr. 89/2025 van 25 september 2025

Betreft: advies met betrekking tot een voorontwerp van wet betreffende drugstesten in de transitiehuizen en de vervallenverklaring van Belgische nationaliteit (CO-A-2025-097)

Trefwoorden: gezondheidsgegevens – drugstest – transitiehuizen

Vertaling

Gelet op de wet van 3 december 2017 *tot oprichting van de Gegevensbeschermingsautoriteit*, met name de artikelen 23 en 26 (hierna "WOG");

Gelet op Verordening (EU) 2016/679 van het Europees Parlement en de Raad van 27 april 2016 *betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens en tot intrekking van Richtlijn 95/46/EG* (hierna "AVG");

Gelet op de wet van 30 juli 2018 *betreffende de bescherming van natuurlijke personen met betrekking tot de verwerking van persoonsgegevens* (hierna "WVG");

Gelet op de adviesaanvraag van mevrouw Annelies Verlinden, minister van Justitie, belast met Noordzee, ontvangen op 18 juli 2025 en ontvankelijk verklaard op 11 augustus 2025;

Gelet op het verzoek om aanvullende informatie dat op 2 september 2025 aan de aanvrager is gericht;

Gelet op de antwoorden van de aanvrager van 17 september 2025;

Brengt de Autorisatie- en Adviesdienst van de Gegevensbeschermingsautoriteit (hierna "de Autoriteit") op 25 september 2025 het volgende advies uit:

I. VOORWERP EN CONTEXT VAN DE ADVIESAANVRAAG

1. De aanvrager heeft het advies van de Autoriteit gevraagd over **artikel 3** van het voorontwerp van wet betreffende drugstesten in de transitiehuizen en de vervallenverklaring van Belgische nationaliteit (hierna "**het ontwerp**"). Deze bepaling voegt een artikel 9/4 toe aan de wet van 17 mei 2006 *betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten* (hierna "**de wet van 2006**").
2. De aanvrager geeft in het adviesaanvraagformulier aan dat het ontwerp tot doel heeft drugstesten in te voeren **in transitiehuizen**, waarbij een dergelijke test bestaat uit het afnemen van een speeksel- of urinetest teneinde de eventuele aanwezigheid van verboden stoffen in het lichaam vast te stellen. **De plaatsing in een transitiehuis is een vorm van detentie waarbij de veroordeelde gedetineerde zijn vrijheidsstraf ondergaat** op basis van een plaatsingsplan dat het programma beschrijft dat de veroordeelde dient te volgen en dat minstens de verplichte activiteiten weergeeft waar- aan hij moet deelnemen met het oog op zijn re-integratie¹. Het gaat om een **wijze van uitvoering van vrijheidsstraffen**.
3. De memorie van toelichting van het ontwerp preciseert dat dit laatste "[...] *zich waar mogelijk [baseert] op de tekst van het voorontwerp dat een wettelijke basis biedt voor drugstesten in gevangenissen en detentiehuizen*". Wat drugstesten in deze instellingen betreft, vermeldt de memorie van toelichting van het ontwerp dat de Raad van State advies nr. 77.650/VR/16 van 3 juni 2025 heeft uitgebracht, dat – met betrekking tot drugstesten – verwijst naar een eerder advies nr. 72.318/1 van 5 juni 2023 (hierna "**het advies van de Raad van State**"), dat in aanmerking is genomen in het kader van het ontwerp.

II. ONDERZOEK VAN HET ONTWERP

II.1. Het ontwerp

4. Het artikel in ontwerp luidt als volgt:

*"Art. 9/4. De verantwoordelijke van het transitiehuis **kan**, wanneer dit **om veiligheidsredenen of voor de goede werking van het open gemeenschapsregime noodzakelijk is**, beslissen **de veroordeelde** gedurende de plaatsing in het transitiehuis te onderwerpen aan de afname van een speeksel of urinetest teneinde de aanwezigheid van verboden stoffen in het lichaam vast te stellen.*

¹ Artikelen 9/1 en 9/3 van de wet van 2006.

Onder verboden stoffen wordt verstaan: verboden stoffen overeenkomstig de wet van 24 februari 1921 betreffende het verhandelen van giftstoffen, slaapmiddelen en verdovende middelen, psychotrope stoffen, ontsmettingsstoffen en antiseptica en van de stoffen die kunnen gebruikt worden voor de illegale vervaardiging van verdovende middelen en psychotrope stoffen en de uitvoeringsbesluiten ervan.

*De verantwoordelijke van het transitiehuis kan hiertoe beslissen **op basis van individuele aanwijzingen van gebruik van verboden stoffen**. Hij kan, eveneens, wanneer dit om veiligheidsredenen of voor de goede werking van het open gemeenschapsregime noodzakelijk is, beslissen **op geregelde tijdstippen een aantal willekeurig geselecteerde veroordeelden** te onderwerpen aan de afname van voormelde test. De test wordt afgenomen door de door de verantwoordelijke van het transitiehuis **aangewezen personeelsleden**.*

*De afname van de in het eerste lid bedoelde test laat **geen gebruik van fysieke dwang** toe. Indien een veroordeelde **weigert** aan een test **mee te werken**, zal dit **als** een **positief testresultaat** worden **beschouwd**.*

*Na de afname van de in het eerste lid bedoelde test wordt de veroordeelde van het resultaat schriftelijk in kennis gesteld, alsook van de **mogelijkheid om een herhalingsonderzoek te vragen**. Dit verzoek **kan** door de verantwoordelijke van het transitiehuis **uitsluitend geweigerd worden wanneer het wetenschappelijk onmogelijk is om nog een geldige test uit te voeren op het betrokken staal**.*

*De verantwoordelijke van het transitiehuis **deelt** een positief testresultaat onmiddellijk **mee aan de directeur die instaat voor het beheer** en de opvolging van het detentiedossier van de veroordeelde, die **het** op zijn beurt **meedeelt aan de medische dienst en de psychosociale dienst van de gevangenis**, om **na te gaan of de veroordeelde nood heeft aan acute medische zorgen en voor de eventuele doorverwijzing naar de hulpverlening** met het oog op de opstelling van een multidisciplinair behandelplan.*

*Na een positief testresultaat volgt automatisch **een eenmalige vervolgcontrole**.*

***De Koning stelt de nadere regels vast** voor het afnemen van de test bedoeld in het eerste lid. Die regels betreffen in elk geval **het herhalingsonderzoek en de vervolgcontrole**." (in vet aangeduid door de Autoriteit)*

II.2. Toepasselijke regels inzake gegevensbescherming

5. Sinds 2024 is titel II van de WVG ook van toepassing op "*de penitentiaire administratie*", die wordt gedefinieerd als "**het openbaar bestuur belast met de uitvoering van veroordelingen tot vrijheidsstraffen en van vrijheidsbenemende maatregelen waarvan de bevoegde overheid de uitvoering heeft gevorderd**" (in vet aangeduid door de Autoriteit)². Een transitiehuis is een "**bij een koninklijk besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad erkende inrichting waar veroordeelden kunnen geplaatst worden om hun vrijheidsstraf te ondergaan**" (in vet aangeduid door de Autoriteit)³. Het koninklijk besluit van 22 juli 2019 *tot bepaling van de normen voor de erkenning als transitiehuis en houdende de exploitatievoorwaarden voor een transitiehuis* (hierna "**het koninklijk besluit van 2019**"), dat werd aangenomen toen titel II van de WVG nog niet van toepassing was op de penitentiaire administratie, beperkt zich wat betreft de rechtsvorm van het transitiehuis tot de bepaling in artikel 7 dat "*de exploitant van een transitiehuis [...] rechtspersoonlijkheid [dienf] te bezitten*". Artikel 8 van dit besluit kwalificeert deze exploitant als verwerkingsverantwoordelijke **in de zin van de AVG**; artikel 9, § 3, van hetzelfde besluit verwijst naar de toepassing van artikel 10, § 2, van de WVG; en artikel 11 voorziet in afwijkingen van de in de AVG vastgelegde rechten. In deze context **is de verwerking van persoonsgegevens door deze exploitant momenteel onderworpen aan de AVG**.

6. De verwerking van persoonsgegevens van personen die van hun vrijheid zijn ontnomen en in transitiehuizen zijn geplaatst, zou echter kunnen worden **beschouwd als een verwerking van gegevens door een bevoegde autoriteit met het oog op de tenuitvoerlegging van straffen, in de zin van Richtlijn (EU) 2016/680** van 27 april 2016 *betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens door bevoegde autoriteiten met het oog op de voorkoming, het onderzoek, de opsporing en de vervolging van strafbare feiten of de tenuitvoerlegging van straffen, en betreffende het vrije verkeer van die gegevens en tot intrekking van Kaderbesluit 2008/977/JBZ van de Raad* (hierna "**Richtlijn 2016/680**")⁴, omgezet in titel 2 van de WVG⁵.

² Zie artikel 26, 7°, i), van de WVG, en artikel 2, 11°, van de basiswet van 12 januari 2005 *betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden*. Artikel 26, 7°, i), van de WVG werd ingevoegd door artikel 120 van de wet van 15 mei 2024 *houdende bepalingen inzake digitalisering van justitie en diverse bepalingen II*. In de toelichting bij deze laatste bepaling wordt niet verwezen naar transitiehuizen. In de toelichting bij dit artikel staat het volgende:

"In 2018, toen de richtlijn [(namelijk Richtlijn (EU) 2016/680 van 27 april 2016 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens door bevoegde autoriteiten met het oog op de voorkoming, het onderzoek, de opsporing en de vervolging van strafbare feiten of de tenuitvoerlegging van straffen, en betreffende het vrije verkeer van die gegevens en tot intrekking van Kaderbesluit 2008/977/JBZ van de Raad)] werd omgezet in wetgeving, **werden de gevangenis weeten vergeten**. Echter, de wettelijke opdracht van de penitentiaire administratie (tenuitvoerlegging van vrijheidsbenemende maatregelen en straffen) valt immers onmiskenbaar en voornamelijk onder het toepassingsgebied van voornoemde richtlijn." (in vet aangeduid door de Autoriteit), *Parl. St.*, Kamer van volksvertegenwoordigers, nr. 55-3945/001, p. 47.

Het concept "*penitentiaire administratie*" is echter al oud: "*De «penitentiaire administratie» is een openbaar bestuur belast met de uitvoering van veroordelingen tot vrijheidsstraffen en met de uitvoering van vrijheidsbenemende maatregelen. Thans is deze administratie één van de diensten van het Ministerie van Justitie.*", zie *Parl. St.*, nr. 50-1076/001, p. 203.

³ Artikel 9/2, § 1, van de wet van 2006.

⁴ Zie de artikelen 1, 1., en 3, 7., b), van Richtlijn 2016/680.

⁵ Zie de toelichting bij overweging nr. 2.

Dit gezegd zijnde, was de wetgever zich bij het herstellen van een leemte in het toepassingsgebied van de WVG in 2024 ongetwijfeld ook duidelijk bewust van het bestaan van transitiehuizen. Zodoende lijkt in dit geval **de verwerking van persoonsgegevens waarop het ontwerp betrekking heeft, nog steeds onder de toepassing van de AVG te vallen.**

7. Wat de **afwijkingen van de rechten van de betrokkenen** betreft, en zonder artikel 11 van het koninklijk besluit van 2019 nader te analyseren, vestigt de Autoriteit **in elk geval** de aandacht van de aanvrager op het feit dat **dergelijke afwijkingen**, die zijn vastgesteld ter uitvoering van artikel 23 van de AVG, moeten worden neergelegd **in een norm met rang van wet** en niet in een koninklijk besluit⁶.

II.3. Doeleinde van het ontwerp en gevolgen van een positieve drugstest

8. De aanvrager geeft aan dat het ontwerp het volgende doeleinde nastreeft (vrije vertaling): "*Drugstesten worden afgenomen om **de orde en de veiligheid** in de transitiehuizen te **handhaven**. Ze hebben een **ontradende** werking. Het afnemen van drugstesten kan ook een **positieve impact** hebben op **de gezondheid van de veroordeelde**, die in voorkomend geval wordt doorverwezen naar de medische dienst of de hulpverlening met het oog op de opstelling van een multidisciplinair behandelplan.*" (in vet aangeduid door de Autoriteit) **De memorie van toelichting**, die verwijst naar het scenario van drugstesten in gevangenissen en detentiehuizen, rechtvaardigt dit punt meer in detail, ook wat betreft de specifieke kenmerken van transitiehuizen (geen fouillering op het lichaam of doorzoeking van de verblijfsruimte; regelmatige afwezigheid van de veroordeelde toegestaan en bijgevolg meer contact met het leven buiten het transitiehuis; open gemeenschapsregime dat daar van toepassing is; kleinere infrastructuur, met 12 tot 17 plaatsen). De memorie van toelichting preciseert verder dat het

⁶ In overweging nr. 25 van haar advies nr. 130/2019 van 3 juli 2019 betreffende een ontwerp van koninklijk besluit tot bepaling van de normen voor de erkenning als transitiehuis en houdende de exploitatievoorwaarden voor een transitiehuis (CO-A-2019-130) verklaarde de Autoriteit het volgende:

"Het Ontwerp maakt geen melding van de rechten van de betrokkenen die in de AVG vervat liggen. De Autoriteit wijst er op dat zonder expliciete afwijking in het Ontwerp deze rechten allen integraal van toepassing zijn. Mocht de aanvrager alsnog overwegen om krachtens artikel 23 AVG in specifieke afwijkingen te voorzien, dan verzoekt de Autoriteit om hierbij rekening te houden met de aandachtspunten die de Commissie voor de Bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer gemaakt heeft in de randnummers 36 e.v. van haar advies nr. 34/2018[...]."

In overweging nr. 37 van dit advies nr. 34/2018 van 11 april 2018 inzake een voorontwerp van wet *tot oprichting van het informatieveiligheidscomité en tot wijziging van diverse wetten betreffende de uitvoering van Verordening (EU) 2016/679 van 27 april 2016 van het Europees Parlement en de Raad betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens en tot intrekking van Richtlijn 95/46/EG (CO-A-2018-017)*, verwees de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer al naar wat de **wettelijke** bepaling moest bevatten die voorziet in beperkingen op de rechten van de betrokkenen, en in overweging nr. 38 van dit advies behandelde zij de beoordelingsmarge die de **wetgever** geniet.

Deze verplichting vloeit met name voort uit de vaste praktijk van de Autoriteit, zie met name Gegevensbeschermingsautoriteit, Autorisatie- en Adviesdienst, "De adviespraktijk van de Autorisatie- en Adviesdienst, Publieke sector en wettelijke verplichtingen", 1 september 2024, pp. 44 en 52-53, beschikbaar op:

<https://www.gegevensbeschermingsautoriteit.be/publications/brochure-publieke-sector-en-wettelijke-bepalingen.pdf>, laatst geraadpleegd op 04/09/2025.

doel is "het leven in het transitiehuis in het algemeen en het open gemeenschapsregime in het bijzonder te vrijwaren". De Autoriteit verwijst naar de goed onderbouwde memorie van toelichting van het ontwerp voor meer details over de motivering van het beoogde dispositief en is van oordeel dat **het nagestreefde doeleinde geen commentaar behoeft**.

9. Wat betreft de **gevolgen voor de betrokkene** van een positieve test, beperkt het dispositief van het ontwerp zich tot het verwijzen naar mogelijke medische zorg en multidisciplinaire behandeling. De Autoriteit heeft de aanvrager verzocht te preciseren wat de juridische gevolgen zijn voor de betrokkene van een positieve test. Hij antwoordde het volgende:

*"Art. 4 van het voorontwerp wijzigt art. 12, § 2bis van de wet van 17 mei 2006 en beschrijft de andere mogelijke gevolgen. Een **positief testresultaat** wordt middels dit art. 4 **toegevoegd aan de gevallen waarin de plaatsing in een transitiehuis kan worden herroepen of de voorwaarden kunnen worden aangepast** (d.i. wanneer de voorwaarden van een beslissing tot plaatsing niet worden nageleefd of indien er in hoofde van de veroordeelde een tegenaanwijzing ontstaat die niet bestond op het moment van de beslissing tot plaatsing). De minister of zijn gemachtigde kan in die gevallen beslissen om de voorwaarden van de plaatsing aan te passen of om de beslissing tot plaatsing te herroepen. Ook een positief testresultaat betreft dus een **facultatieve grond tot herroeping of aanpassing van de voorwaarden**. Hiertoe **zal**, zoals ook beschreven in art. 4 van het voorontwerp, **de verantwoordelijke van het transitiehuis de directeur die instaat voor het beheer en de opvolging van het detentiedossier van de veroordeelde inlichten van het positief testresultaat**. De directeur zal vervolgens in voorkomend geval de minister of zijn gemachtigde op de hoogte brengen."* (in vet aangeduid door de Autoriteit)

10. Een positieve test kan dus **aanzienlijke juridische gevolgen hebben voor de betrokkene, ook voor zijn privéleven**.

II.4. Verzamelde gegevens en motivering op basis waarvan de testen kunnen worden georganiseerd

11. De memorie van toelichting rechtvaardigt in algemene zin dat drugstesten noodzakelijk lijken in het kader van detentie in een transitiehuis. Het dispositief van het ontwerp bepaalt dat een test kan worden afgenomen "**wanneer dit om veiligheidsredenen of voor de goede werking van het open gemeenschapsregime noodzakelijk is**" (in vet aangeduid door de Autoriteit). **Deze voorwaarde lijkt van toepassing te zijn op zowel gerichte testen als willekeurige testen bij een aantal van de betrokkenen**.

12. De Autoriteit heeft de aanvrager gevraagd om te preciseren hoe de verantwoordelijke van het transitiehuis de toepassing van deze voorwaarde moet motiveren. De aanvrager antwoordde met name het volgende:

*"[...] **Er wordt niet verwacht** van de verantwoordelijke van het transitiehuis dat hij aan de minister of zijn gemachtigde **moet 'aantonen' dat (en waarom) op een bepaald ogenblik een test noodzakelijk is om veiligheidsredenen of om de goede werking van het open gemeenschapsregime te verzekeren.** De minister of zijn gemachtigde dient ook geen goedkeuring te geven om tot het afnemen van testen te kunnen overgaan. Zoals verderop in het antwoord op vraag 3) wordt toegelicht kunnen er bepaalde redenen zijn waarom op een zeker moment wordt overgegaan tot het afnemen van een willekeurige of individuele test. **Doch, het kan worden aangenomen dat elke test die wordt afgenomen in alle gevallen zal gebeuren in naam van de handhaving van de veiligheid of van de goede werking van het open gemeenschapsregime** (en dus met de bedoeling om een gebruik van drugs te kunnen vaststellen of om te vermijden dat er verder drugs zouden worden gebruikt of binnengebracht in het transitiehuis; de preventieve finaliteit van willekeurige testen werd ook verduidelijkt in de memorie van toelichting). Zo spreekt het vanzelf dat een open gemeenschapsregime maar goed kan functioneren wanneer er geen drugs circuleren binnen het transitiehuis. In de memorie van toelichting werd in die zin ook enerzijds aangegeven dat de redenen waarom drugstesten in een gevangenis noodzakelijk worden geacht ook van toepassing zijn in een transitiehuis en werd anderzijds ook ingegaan op aantal bijkomende redenen eigen aan de aard en de infrastructuur van een transitiehuis die maken dat drugscontroles er minstens even noodzakelijk zijn als in gevangenissen."* (in vet aangeduid door de Autoriteit)

13. In deze omstandigheden is de Autoriteit van oordeel dat **de formulering "wanneer dit om veiligheidsredenen of voor de goede werking van het open gemeenschapsregime noodzakelijk is" moet worden aangepast.** De bepaling in ontwerp kan zich beperken tot het verduidelijken van het doeleinde van de testen, in plaats van een voorwaarde vast te stellen die per concreet geval lijkt te moeten worden aangetoond om testen te kunnen uitvoeren. In het ontwerp zou bijvoorbeeld kunnen staan: "Om de veiligheid en de goede werking van het open regime te verzekeren, kan de verantwoordelijke van het transitiehuis ..."
14. Voorts **wordt noch in het ontwerp, noch in de memorie van toelichting aangegeven op welke basis en hoe de persoonsgegevens waarop de "individuele aanwijzingen van gebruik van verboden stoffen" zijn gebaseerd, worden verzameld.** Uit de wet van 2006 en artikel 35 van het koninklijk besluit van 2019 blijkt dat het "*detentiedossier van de veroordeelde*" niet wordt beheerd door de verantwoordelijke van het transitiehuis, maar door een gevangenisdirecteur. Artikel

36 van hetzelfde besluit stelt het volgende: *"Elk transitiehuis is, met het oog op het beheer van het detentiedossier, functioneel verbonden aan de gevangenis die in de beslissing tot plaatsing werd aangeduid als gevangenis die het detentiedossier van de veroordeelde beheert."* Artikel 9/2, § 2, van de wet van 2006 bepaalt het volgende: *"De verantwoordelijke van het transitiehuis heeft toegang tot de gegevens uit het dossier van de veroordeelde die van aard zijn om de opdrachten die verbonden zijn aan de plaatsing te kunnen uitvoeren."*

15. De Autoriteit heeft de aanvrager gevraagd aan te geven op welke juridische basis en door wie de gegevens (en welke gegevens) die de individuele aanwijzingen ondersteunen, worden verzameld. Gaat het met name en bijvoorbeeld om gegevens uit het dossier van de veroordeelde over zijn eerdere detentie in een gevangenis? Moet het personeel van het transitiehuis de gegevens die de voormelde aanwijzingen ondersteunen, opnemen in dit dossier (of in het individueel dossier van de veroordeelde in het transitiehuis), en zijn zij daartoe gemachtigd (volgens welke regels)? De aanvrager antwoordde het volgende:

"Overeenkomstig de tekst van het voorontwerp kan de verantwoordelijke van het transitiehuis in 2 gevallen beslissen om over te gaan tot het afnemen van een test:

- 1.) op basis van individuele aanwijzingen van gebruik van verboden stoffen;*
- 2.) op geregelde tijdstippen een aantal willekeurig geselecteerde veroordeelden onderwerpen aan een test.*

*In het eerste geval zal het gaan om aanwijzingen gelieerd aan een individuele veroordeelde. **Het kan dan bvb. gaan om eenvoudige empirische vaststellingen door het personeel van het transitiehuis zoals verdacht gedrag dat wordt opgemerkt bij een bepaalde persoon, of het vertonen van uiterlijke tekenen van gebruik.** Zoals eerder gezegd **komt de exploitatie van een transitiehuis toe aan een private partner.** De verantwoordelijke van het transitiehuis neemt de **dagelijkse leiding** waar (zie art. 35 van het KB van 22 juli 2019 tot bepaling van de normen voor de erkenning als transitiehuis en houdende de exploitatievoorwaarden voor een transitiehuis), waarnaast de exploitant ook dient te beschikken over voldoende personeel om onder andere de begeleiding van de veroordeelden en de huisvesting te kunnen waarborgen (zie art. 38 van voormeld KB). **Deze personeelsleden van het transitiehuis kunnen dan ook bepaalde zaken opmerken die kunnen wijzen op het gebruik van verboden stoffen.***

*Doch, ook bijvoorbeeld **het ontvangen van concrete informatie (van externe of interne bron) betreffende gebruik van verboden stoffen door een bepaalde veroordeelde**, kan een individuele aanwijzing uitmaken op basis waarvan tot het afnemen van een test kan worden overgegaan.*

*Het feit dat **uit het gevangenisdossier** van de veroordeelde mogelijk bepaalde elementen naar voor komen (**bvb. problemen met drugs in de gevangenis**) kan een bijkomend*

gegeven zijn, aangevuld met tijdens het verblijf in het transitiehuis vastgestelde aanwijzingen, om het afnemen van een test te kunnen verantwoorden. Overeenkomstig **artikel 9/2, § 2** van de wet van 17 mei 2006 heeft de verantwoordelijke van het transitiehuis immers **toegang tot de gegevens uit het dossier van de veroordeelde** die van aard zijn om de opdrachten die verbonden zijn aan de plaatsing te kunnen uitvoeren. In artikel 9, § 1, 2° van het KB van 22 juli 2019 wordt bepaald dat het daarbij onder andere gaat om **verslagen van de psychosociale dienst van de gevangenis**. Uit deze verslagen kan bvb. blijken dat de veroordeelde tijdens zijn opsluiting in de gevangenis in aanraking is geweest met drugs.

Voor een **willekeurige test** zijn geen individuele aanwijzingen nodig. Zoals verduidelijkt in de memorie van toelichting hebben deze immers ook een preventieve finaliteit. Wel zou er bvb. door de verantwoordelijke van het transitiehuis kunnen worden overgegaan tot een willekeurige test **op basis van algemene indicaties (bvb. info vanuit de politie) dat er drugs circuleren binnen het transitiehuis, zonder dat deze info gekoppeld is aan één of meer bij naam genoemde veroordeelden**.

Verder voorziet de tekst van het voorontwerp dat de verantwoordelijke van het transitiehuis een positief testresultaat onmiddellijk meedeelt aan de directeur die instaat voor het beheer en de opvolging van het detentiedossier van de veroordeelde. De tekst vraagt dus niet met zoveel woorden dat ook de redenen of aanwijzingen die aanleiding hebben gegeven tot het afnemen van de test mee aan de directeur worden gecommuniceerd. Het doorgeven van deze aanwijzingen kan echter ook gebeuren op basis van art. 44 van het KB van 22 juli 2019 dat bepaalt dat onverminderd de verplichting van de verantwoordelijke om in de gevallen bepaald in art. 12, § 2bis van de wet van 17 mei 2006 verslag uit te brengen aan de directeur van de gevangenis die het dossier van de veroordeelde beheert, deze eveneens minstens eens per maand aan de directeur moet rapporteren over het verloop van de plaatsing, in het bijzonder (onder andere) omtrent "de moeilijkheden en incidenten die zich tijdens het verblijf van de veroordeelde voordoen" (in vet aangeduid door de Autoriteit)

16. De Autoriteit neemt akte van deze toelichting en is van oordeel dat, naast de raadpleging van het dossier van de veroordeelde, waarin de wet van 2006 reeds voorziet, **het ontwerp moet worden aangepast om te voorzien (zij het beknopt) in de verwerking van persoonsgegevens die betrouwbare individuele aanwijzingen voor het gebruik van verboden middelen vormen, door de personeelsleden en de verantwoordelijke van het transitiehuis**. Daartoe zou het ontwerp bijvoorbeeld kunnen bepalen dat "de personeelsleden die daartoe door de verantwoordelijke van het transitiehuis zijn aangewezen, betrouwbare individuele aanwijzingen voor het gebruik van verboden middelen waarvan zij tijdens de uitoefening van hun functie kennisnemen, mogen ontvangen en aan die laatste moeten meedelen. Deze aanwijzingen worden door de verantwoordelijke van het transitiehuis bewaard in het individueel dossier van de veroordeelde in het transitiehuis, gedurende de

duur van de plaatsing.” (vrije vertaling) Er kan uiteraard ook voor een andere formulering worden gekozen met een gelijkaardige strekking.

17. De **betrouwbaarheid** van deze aanwijzingen is des te belangrijker, omdat zij enerzijds betrekking hebben op **gezondheidsgegevens** van de betrokkenen, **en anderzijds zullen dienen ter rechtvaardiging van de uitvoering van een andere gegevensverwerking als bedoeld in artikel 9.2.g)⁷ van de AVG, namelijk de drugstest als zodanig, die aanzienlijke gevolgen kan hebben voor het privéleven van de betrokkene⁸.**
18. In dit verband schrijft deze bepaling voor dat “*passende en specifieke maatregelen worden getroffen ter bescherming van de grondrechten en de fundamentele belangen van de betrokkene*”⁹. De Autoriteit herinnert er in dit verband aan dat **artikel 9 van de WVG van toepassing** is. Zij heeft de aanvrager bevraagd om na te gaan of er plannen waren om een specifieke opleiding te organiseren voor de personeelsleden van het transitiehuis die bevoegd zullen zijn om urine- en speekseltesten uit te voeren, en om de ter zake geldende technische normen toe te passen teneinde de betrouwbaarheid van de testresultaten te garanderen. De aanvrager antwoordde het volgende:

*“Daar de transitiehuizen door externe partners worden uitgebaat **hebben zij de mogelijkheid zelf keuzes te maken wat de aard/soort van testen betreft die ze zullen hanteren.** Als zij voor hetzelfde materiaal opteren als hetgeen dat gebruikt zal worden in gevangenissen en detentiehuizen, **kunnen zij aansluiten bij opleidingen die het DG EPI voor gevangenispersoneel zou organiseren.**”* (in vet aangeduid door de Autoriteit)

19. Het ontwerp voorziet bovendien dat het **herhalingsonderzoek** van het staal dat eventueel door de betrokkene wordt gevraagd, zal worden geweigerd “**wanneer het wetenschappelijk onmogelijk**

⁷ Hierin staat het volgende: “*de verwerking is noodzakelijk om redenen van zwaarwegend algemeen belang, op grond van Unierecht of lidstatelijk recht, waarbij de evenredigheid met het nagestreefte doel wordt gewaarborgd, de wezenlijke inhoud van het recht op bescherming van persoonsgegevens wordt geëerbiedigd en passende en specifieke maatregelen worden getroffen ter bescherming van de grondrechten en de fundamentele belangen van de betrokkene*”.

Momenteel vermeldt het verslag aan de Koning van het besluit van 2019 het volgende:

“Naar aanleiding van een opmerking van de Gegevensbeschermingsautoriteit omtrent de persoonsgegevens betreffende gezondheid of religieuze overtuiging, dient te worden opgemerkt dat geen medisch dossier als zodanig zal worden opgemaakt op het niveau van het transitiehuis. Veroordeelden die in het transitiehuis verblijven, zullen indien gewenst een arts kunnen consulteren die volledig onafhankelijk werkt ten aanzien van de exploitant van het transitiehuis. Er zal dan ook geen afzonderlijke verwerking van deze gegevens gebeuren op het niveau van het transitiehuis noch zal er een overdracht van medische gegevens zijn tussen de FOD Justitie en de exploitant van het transitiehuis. Ook gegevens betreffende religieuze overtuiging zullen niet als zodanig verwerkt worden door de exploitant.”

Terloops merkt de Autoriteit op dat deze beginselen ook gelden in het kader van **Richtlijn 2016/680**. Wat bijvoorbeeld het recht van inzage betreft, vereist deze richtlijn zelf dat beperkingen van dit recht in wettelijke maatregelen worden vastgelegd (zie artikel 15.1).

⁸ Zie de overwegingen nrs. 9 en 10.

⁹ Artikel 10 van **Richtlijn 2016/680** voorziet ook in de noodzaak om passende waarborgen te bieden voor de rechten en vrijheden van de betrokkene.

is om nog een geldige test uit te voeren op het betrokken staal'. De Autoriteit heeft de aanvrager gevraagd te verduidelijken of het voor de betrokkene bijgevolg onmogelijk is om onmiddellijk de afname van een nieuw staal te vragen (bijvoorbeeld als het staal niet met de nodige voorzorgsmaatregelen is afgenomen), en wie beslist dat het wetenschappelijk onmogelijk is om een nieuwe geldige test op het betrokken staal uit te voeren. Hij antwoordde het volgende:

"De tekst van het voorontwerp voorziet inderdaad niet in de mogelijkheid voor de veroordeelde om na een positieve test de afname van een nieuw staal te vragen. Wel kan hij verzoeken om een herhalingsonderzoek te laten uitvoeren. Dit is (zo wordt ook uitgelegd in de memorie van toelichting) een onderzoek dat volgens dezelfde dan wel vergelijkbare methode als gebruikt bij het aanvankelijke onderzoek op een identiek tweede monster (van hetzelfde staal dus) wordt uitgevoerd.

Of het wetenschappelijk onmogelijk is om nog een geldige test uit te voeren op het betrokken staal, hangt af van de aard van het staal, de wijze waarop dit bewaard moet worden en het feit of het staal zelf nog toelaat dat een tweede keer te gebruiken. Denk aan een speekseltest via een "wattenstaafje" waarbij dit staafje in een vloeistof moet gedompeld worden om na te gaan wat aanwezig is. Eens dit gedaan is, kan dat geen tweede keer meer. Het zal dan inderdaad aan het personeel van het transitiehuis zijn om (op basis van de opleiding die ze mogelijk gevolgd hebben waardoor ze weten hoe welke test werkt, hoe het staal bewaard moet worden etc, of op basis van de gebruiksaanwijzing van de test...) uit te maken of het al dan niet mogelijk is om op hetzelfde staal nog een nieuwe test te doen." (in vet aangeduid door de Autoriteit)

20. In deze context is de Autoriteit van oordeel dat, ter waarborging van de juistheid van de verwerkte gegevens, **het ontwerp moet bepalen dat de verantwoordelijke van het transitiehuis erop toeziet dat de personeelsleden** die hij aanduidt om speeksel- of urinetesten uit te voeren, **een passende opleiding hebben gekregen, zodat zij deze testen kunnen afnemen overeenkomstig de regels van de kunst.** Daarnaast nodigt zij de aanvrager uit om te **overwegen de mogelijkheid op te nemen voor de veroordeelde om onmiddellijk een nieuwe test aan te vragen, indien de eerste niet is uitgevoerd onder omstandigheden die de betrouwbaarheid ervan garanderen.**
21. De Autoriteit wijst er terloops ook op dat, overeenkomstig het **beginsel van verantwoordingsplicht**, wanneer een herhalingsonderzoek aan de betrokkene wordt geweigerd, de verwerkingsverantwoordelijke in staat moet zijn aan te tonen waarom het, naargelang het geval, "*wetenschappelijk onmogelijk [was] om nog een geldige test uit te voeren op het betrokken staal*".

22. Ten slotte bepaalt het ontwerp het volgende: "*Indien een veroordeelde weigert aan een test mee te werken, zal dit als een positief testresultaat worden beschouwd.*"¹⁰ De Autoriteit wijst de aanvrager op het belang voor de verwerkingsverantwoordelijke om juiste persoonsgegevens te verwerken. Zij herinnert er dan ook aan dat **een geweigerde test niet als een positieve test in het dossier van de veroordeelde mag worden opgenomen**. Dit zou namelijk neerkomen op het verwerken van onjuiste gegevens, wat in strijd is met artikel 5.1.d) van de AVG. In dit verband zou het dispositief van het ontwerp er mogelijk beter aan doen te bepalen dat aan de weigering van een test de gevolgen van een positieve test worden verbonden.

OM DEZE REDENEN,

is de Autoriteit de volgende mening toegedaan:

1. De verwerkingen van persoonsgegevens waarop het ontwerp betrekking heeft, vallen onder de AVG (**overwegingen nrs. 5-6**) en de afwijkingen van de rechten van de betrokkenen moeten worden neergelegd in een norm met rang van wet (**overweging nr. 7**);
2. Gelet op het doeleinde van het ontwerp (**overweging nr. 8**) en de aanvullende informatie die door de aanvrager is verstrekt, moet de formulering van het ontwerp zodanig worden aangepast dat niet de indruk wordt gewekt dat de exploitant van het transitiehuis systematisch moet aantonen waarom een test *in concreto* noodzakelijk is om veiligheidsredenen of voor de goede werking van het open gemeenschapsregime (**overwegingen nrs. 11-13**);
3. Het ontwerp moet worden aangepast om te voorzien (zij het beknopt) in de verwerking van persoonsgegevens die individuele aanwijzingen voor het gebruik van verboden middelen vormen, door de personeelsleden en de verantwoordelijke van het transitiehuis (**overwegingen nrs. 14-16**);
4. Om de juistheid van de verwerkte gegevens te waarborgen, moet het ontwerp bepalen dat de verantwoordelijke van het transitiehuis erop toeziet dat de personeelsleden die hij aanduidt om speeksel- of urinetesten uit te voeren, een passende opleiding hebben gekregen, zodat zij deze testen kunnen afnemen overeenkomstig de regels van de kunst. Er zou kunnen worden overwogen om de mogelijkheid op te nemen voor de veroordeelde om onmiddellijk een

¹⁰ Wat het dwingende karakter van de testen betreft, verwijst de Autoriteit naar het advies van de Raad van State nr. 77.986/1/V van 6 augustus 2025 *over een voorontwerp van wet 'betreffende drugstesten in de transitiehuizen en de vervallenverklaring van Belgische nationaliteit'*, punt nr. 4.2. Artikel 2 van het ontwerp voorziet immers in een wijziging van artikel 9/3 van de wet van 2006, waarbij voortaan een van de voorwaarden waaraan de veroordeelde moet voldoen om in een transitiehuis te kunnen worden geplaatst, is dat hij schriftelijk instemt met de mogelijkheid van het afnemen van de testen waarnaar in dit advies wordt verwezen.

nieuwe test aan te vragen, indien de eerste niet is uitgevoerd onder omstandigheden die de betrouwbaarheid ervan garanderen (**overwegingen nrs. 17-21**);

5. Ter herinnering: een geweigerde test mag niet als een positieve test in het dossier van de veroordeelde worden opgenomen. In dit verband zou het dispositief van het ontwerp kunnen worden verduidelijkt door te bepalen dat aan de weigering van een test de gevolgen van een positieve test worden verbonden (**overweging nr. 22**).

Voor de Autorisatie- en Adviesdienst,
(get.) Alexandra Jaspar, directeur